

Pracovný list č. 1

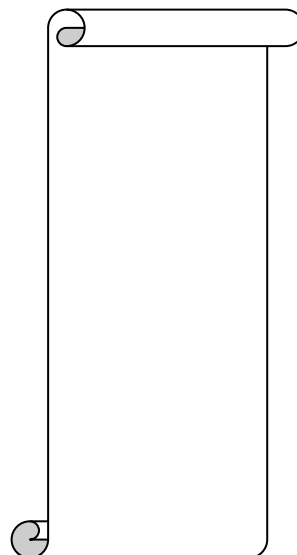

_____ je krátka pieseň (najčastejšie) pre deti na uspávanie, ktorá je vždy jednoduchá, pomalá, tichá, jemná, nežná, príjemná a pôsobí na človeka uvoľňujúco a upokojujúco.

Prostredníctvom hudby spoznávame národy

Nakresli
vlastný symbol
k ukážke č. 3.

Ha - ja, ha - ja, ha - ja, iš - la mať do há - ja, o - tec do Zvo - le - na, po čier - ne ko - re - nia.

1.1 Metodické pokyny k pracovnému listu č. 1

1.1.1 Téma: Uspávanky slovanských národov

Tematický celok: Prostredníctvom hudby spoznáваме kultúru národov (5 ročník)¹. Ruská hudba, Hudba stredozemného mora (Chorvátsko, 6 ročník HV ZŠ)².

Cieľ: Prostredníctvom hudby spoznávať slovanské národy.

Medzipredmetové vzťahy: Geografia, Multikultúrna výchova, Slovenský jazyk, Výtvarná výchova

Špecifické ciele:

- Kognitívny:
 - *poznať uspávanky vybraných slovanských národov, ich kroje a štátny znak,*
 - *rozvíjať hudobnú tvorivosť (vokálnu aj inštrumentálnu),*
 - *definovať základne vyjadrovacie prostriedky v uspávanke,*
- Socioafektívny:
 - *dokázať bez predsudkov pristupovať k vnímaniu a rozširovaniu umeleckých hodnôt rôznych kultúr,*
- Psychomotorický:
 - *dokázať správne realizovať hudobné činnosti.*

Metódy a formy práce: Metóda uvedomelej vokálnej intonácie a inštrumentácie, improvizácia, analýza hudobnej ukážky, dialogická metóda (rozhovor), metóda príkladu, napodobňovanie, dramatizácia, demonštrácia, dataprojektor, skupinová práca, tvorivá aktivita v skupinách, hodnotenie, priradovanie.

Pomôcky: pracovný list s kolesom šťastia, hracia kocka, notové ukážky uspávaniek (na papieri prípadne vysvietené dataprojektorom), klavír, Orffové hudobné nástroje, pomôcky na kreslenie (farbičky)...

Kompetencie: vychovávať vnímavých, aktívnych poslucháčov, tolerantných k iným kultúram a názorom.

Požiadavky na vedomosti a zručnosti žiaka:

- uviesť názov krátkej piesne podľa zadanej definície,
- vypočítať si príbeh o praslovanskej jazykovej rodine,
- v kontrolnom diktáte nájsť na základe sluchovej analýzy nesprávne zapísanú notu v ukážke v pracovnom liste,
- dokázať svoje tvrdenia podloženými dôkazmi a tvrdeniami,
- opísať vyjadrovacie prostriedky uspávanky,
- vysvetliť rozdiel medzi správne a nesprávne (vokálne alebo inštrumentálne) interpretovanou uspávkou,
- pokúsiť sa vyjadriť dojmy z piesne prostredníctvom pohybov, tancom alebo pantomímou,
- charakterizovať 3/8 takt,
- charakterizovať variáciu a vytvoriť rytmickú variáciu zadanej ukážky,
- vytvoriť krátku a jednoduchú uspávanku.

¹ LANGSTEINOVÁ, Eva – FELIX, Belo. 2009. Hudobná výchovy pre 5. ročník základných škôl. Strana 41: Česká republika. 2009. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo.

² LANGSTEINOVÁ, Eva – FELIX, Belo. 2011. Hudobná výchovy pre 6. ročník základných škôl. Strana 56-57 Rusko, s. 58-61 Okolo stredozemného mora. 2011. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo.

Rozvíjame:

- estetické cítenie, schopnosť sebavyjadrenia,
- akceptáciu a rešpektovanie inonárodnej kultúry,
- hudobnú percepciu,
- rytmické cítenie,
- pohybové vyjadrovanie,
- hravosť, rečovú kultúru,
- abstraktné myslenie, tvorivosť a predstavivosť,
- schopnosť kooperácie v triednom kolektíve.

Motivácia:

Na základe výskumu z roku 2014³ o uspávkách sme vytvorili z odpovedí respondentov vo veku 10-15 rokov jednotnú definíciu uspávanky, ako ju vnímajú žiaci v uvedenom veku. S určitosťou by nemali mať žiaci problém zdefinovať „hádanku“, že krátka pieseň sa volá uspávanka.

Uspávanka je krátka pieseň (nielen) pre deti na uspávanie, ktorá je vždy jednoduchá, pomalá, tichá, jemná, nežná, príjemná a pôsobí na človeka uvoľňujúco a upokojujúco.

Vychádzajúc z historickej a pragmatickej lingvistiky a slavistiky⁴ je možné spomenúť zo spoločnej histórie Slovanov krátky príbeh na úvod hodiny:

Príbeh: *Kedysi dávno, pradávno existovala obrovská slovanská rodina, ktorá rozprávala jednotným praslovanským jazykom. Časom sa však pod vplyvom zlých životných podmienok slovanská rodina musela rozdeliť a dnes prebýva po celom svete, no najmä v Európe. Medzi Slovanov patrí aj Slovensko, ale i Česko, Rusko, Ukrajina a Slovinsko. Každá krajina má vlastnú kultúru, do ktorej patria ich ľudové uspávanky, ktoré spoznáme pomocou hry.*

Tvorivé aktivity:

Pracovný list ale aj hracia kocka ponúka žiakom hravou formou spoznať nielen vybrané slovanské národy, ale aj ich uspávanky. Žiakov rozdelím do 5 alebo 6 skupín (odporúčame 5 skupín, aby úlohy č. 6 tvorili všetci naraz).

Zahráme si hru SLOVANSKÉ KOLESO ŠTASTIA.

Pravidlá hry:

Každá skupina hodí hracou kockou. Na každej strane kocky je nakreslená činnosť a zdôraznené číslo. V konkrétnej hre je pre nás dôležitejšie číslo na kocke. Podľa čísla, ktoré padne, im bude zadaná úloha – hudobná činnosť spojená s uspávkou. Každé číslo (1-6) sa môže opakovať len raz, preto ak padne číslo, ktoré už padlo, skupina hádže dovedy, kým nepadne ešte nepadnuté číslo.

Činnosť robí celá trieda, ale ako prvá odpovedá skupina, ktorá hádzala kockou. Úlohy im môžeme rozdať na papierikoch, prípadne im ich znázorniť na interaktívnej tabuli. Ak odpovie nesprávne, odpovie iná skupina (ktorá hodí najväčšie číslo na kocke). Dokopy môžu žiaci získať 4 body, a to nasledovne:

1. bod: Po úspešnom splnení aktivity/ činnosti môže skupina získať prvý bod.

³ SAVKOVÁ, Veronika. 2014. *Uspávanka a jej viacdimenzionálny význam vo výchove a v hudobnom vzdelávaní*. Prešovská univerzita v Prešove, Inštitút hudobného a výtvarného umenia, Katedra hudby. Diplomová práca. 196 strán.

⁴ Napríklad: ŠAFÁRIK, Pavol Jozef. 1837. *Slovanské starožitnosti*. (Dejiny Slovanov do 10. storočia).

2. bod – číslo z hodenej kocky (a teda číslo uspávanky) sa zapíše do kola šťastia k správnej vlajke, zároveň sa dopíše pod vlajku názov krajiny. Možno zdôrazniť, že názov krajín sa píše veľkým písmenom lebo ide o vlastné podstatné meno.

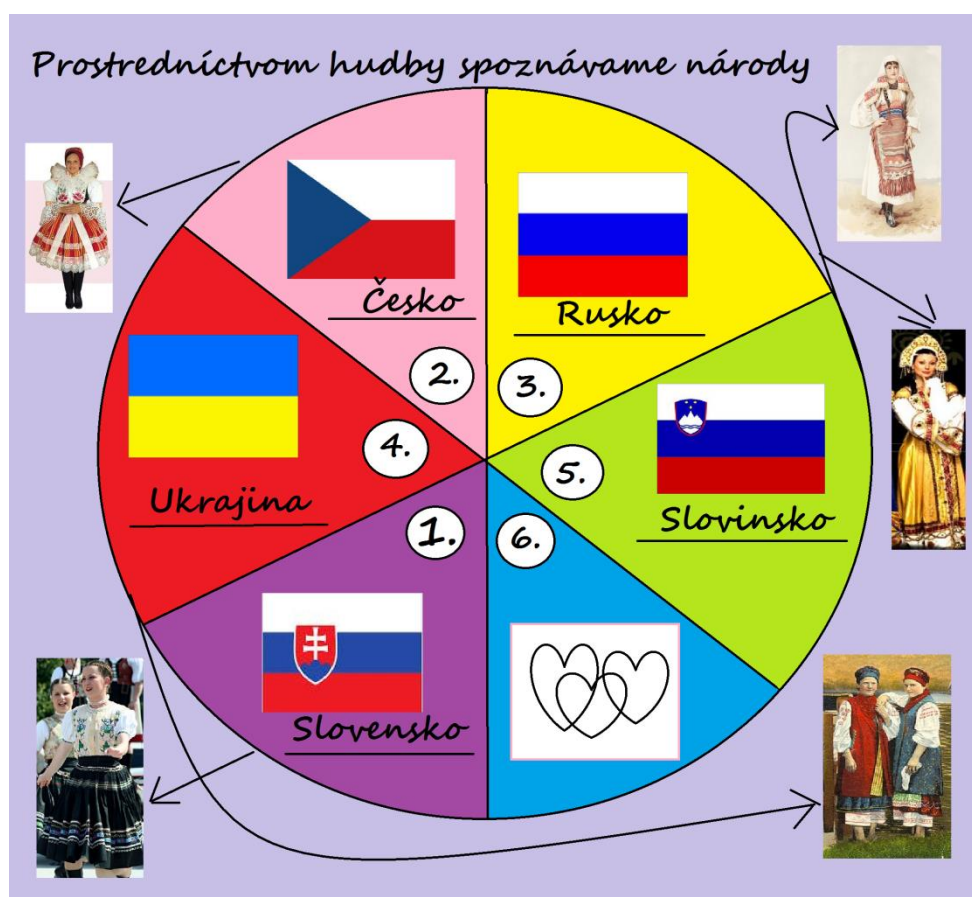
3. bod – môže skupina získať pri správnom spojení vlajky k obrázku ženy –matky tej-ktorej krajiny.

4. bod získa skupina v tvorivej úlohe – č. 6 – kedy sa na základe definície z úvodnej časti hodiny (motivácie) pokúsia vytvoriť krátku, jednoduchú uspávanku. Pre skupinu, ktorá hodí číslo 6 neplatí 1. bod, pretože aktivitu robia všetci. Následne však táto skupina po vytvorení vlastnej uspávanky hádže kockou ešte raz, aby mohla získať prvý bod za zadanú úlohu.

Pokyny a charakteristika úloh:

Je vhodné pred každou tvorivou aktivitou a činnosťou vymedziť čas (napr. 5 min) v závislosti od úlohy, aby sa stihli vystriedať všetky aktivity a zároveň, aby sme v závere mohli vykonať spätnú väzbu.

Správne vyplnenie slovanského kola:

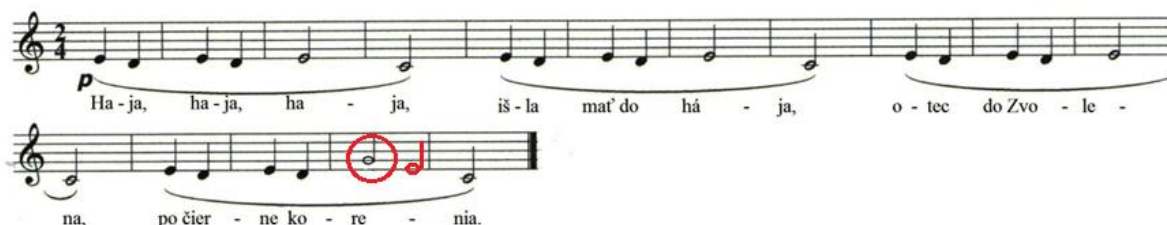
ČÍSLO 1: Slovenská uspávanka

Činnosť: *sluchová analýza – kontrolný diktát*

Dôležité – uprednostniť najprv individuálnu prácu žiaka, až následne skupinovú. Žiaci sledujú zápis jednoduchkej uspávanky v pracovnom liste, popri učiteľovej interpretácii piesne. Mali by prísť na to, že predposledný tón je nesprávane zapísaný – budú počuť d1 ale v zápise je g1.

Mali by správne argumentovať, prečo ide o slovenskú uspávanku (slovenčina, odkaz na mesto Zvolen). Potom by mali správne nájsť slovenskú vlajku a do fialovej časti v krúžku dopísať č.1 a priradiť fialovú časť k obrázku ženy na okraji.

Haja, haja

ČÍSLO 2: Česká uspávanka

Činnosť: inštrumentálna alebo vokálna (podľa výberu žiakov)

Úlohou žiakov je predviesť, ako uspávanka nemá vyzerat'! (nemá byť rýchla, drsná a hlasitá). Môžu nesprávnu ukážku aplikovať spevom alebo hrou na klavíri na danej jednoduchéj uspávanke. Ide o skupinovú formu práce. Zaznieť uspávanka by mala aj druhýkrát, ale v správnej podobe. Po vypočutí dvoch rozdielnych verzií tej istej piesne by sme mali analyzovať, ako správne by mala uspávanka „vyzerat'“ a prečo (dieťa by nezaspalo pri ukričanej piesni a pod.)

Žiaci by mali prísť na to, že je to česká uspávanka, na základe češtiny a aj analýzou jazyka (tatínek – otec, ocásek – chvost). Číslo 2 zapisujú do ružovej časti a dopíšu aj názov krajiny.

Hajej, nynej, maličký

2. A stařenka čepičku,
za tu malou slepičku,
a dedoušek kabátek,
za slaměнку karlátek.

ČÍSLO 3: Ruská uspávanka

Činnosť: Percepčná

Individuálna forma práce - nakresliť logo alebo symbol, ktorý v nich vyvoláva uspávanka vo vymedzenej kolonke. Predpokladáme, že na základe azbuky žiaci určia uspávanku ako ruskú. Do žltej kolónky zapisujú číslo 3 a názov krajiny.

Poznámka: doslovný preklad Колыбельная песня / Uspávajúca pieseň

Spi, mládenec, môj krásny, hajušky, haju.
Jasný mesiac tiško hľadá na kolísku.

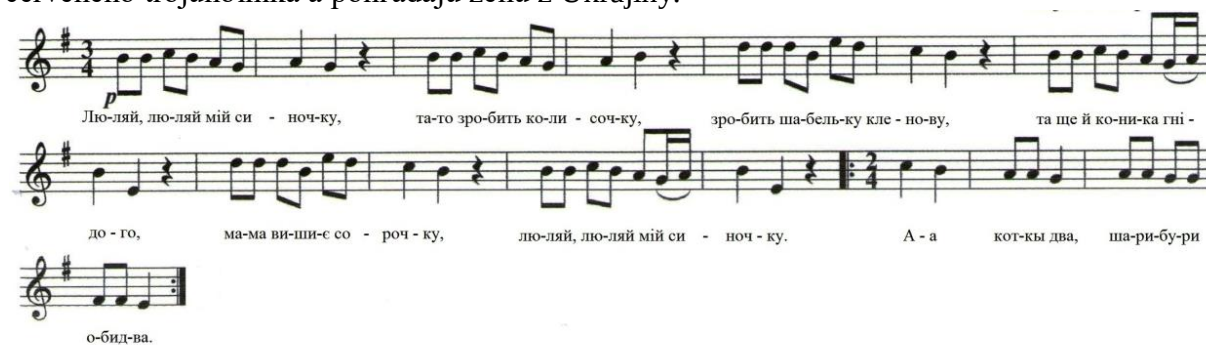

Číslo 4: Ukrajinská uspávanka

Činnosť: dramatizácia

Na základe textu (ak žiaci nie sú „ruštinári“, musí im pomôcť vyučujúci) i melódie vyjadriť uspávanku pantomímou, voľným pohybom alebo tancom. Je na výbere žiakov, či uprednostnia individuálnu alebo skupinovú formu práce.

V danej úlohe bude potrebná pomoc učiteľa, pretože žiaci možno určia uspávanku ako ruskú v prípade, že číslo 4 padne na kocke skôr ako číslo 3. Číslo 4 aj názov krajiny zapisujú do červeného trojuholníka a pohládajú ženu z Ukrajiny.

Poznámka: doslovný preklad Колісочка / Koliskova / Kolisočka

Hajaj, búvaj, môj synáček,
ocko urobí ti kolisočku,
aj šablíčku javorovú,
i koníka hnedého,
mamka ušije košieľku,
hajaj, búvaj, môj synáček.

Číslo 5: Slovinská uspávanka

Činnosť: rytmická (zopakovanie si 3/8 takt, prípadne vytvoríť rytmickú variáciu.)

Dôležité je uprednostniť najprv individuálnu formu práce pre odhalenie žiakov, ktorí majú problém so zadaným taktom. Úloha by mala byť už len opakovaním 3/8 taktu. Variácia už môže byť skupinovou formou práce. Žiaci možno nebudú vedieť, že ukážka je slovinského charakteru, preto by ich učiteľ mal nasmerovať (možno ukázaním Slovinska na mape Európy). Pre poslednú ukážku je vymedzený zelený trojuholník v kolese.

Poznámka: doslovný preklad *Aja tutaja / Hajaj, spinkaj*

Hajaj, spinkaj, zlatušik, usni, v striebornej koliske synček už spi.

Číslo 6: Nová uspávanka

Činnosť: vokálna/ inštrumentálna

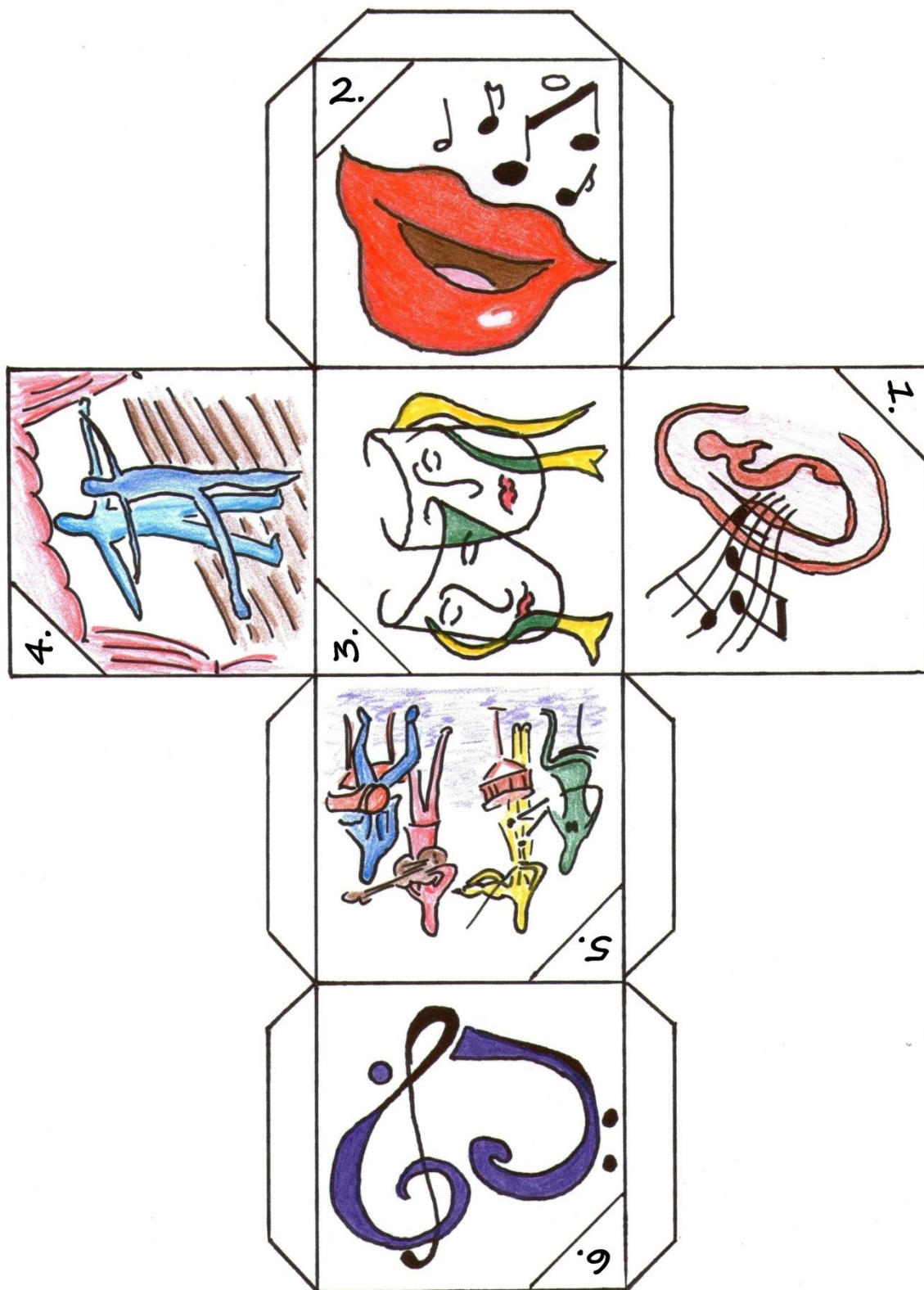
Pokúsiť sa vymyslieť jednoduchú a krátku uspávanku. Uprednostňujeme skupinovú formu práce. K číslu 6 si môžu žiaci do kolesa šťastia vytvoriť vlastnú vlajku, prípadne si vymyslieť i názov vlastnej krajiny (alebo zapísať len názov ročníka, napríklad 5.B). Navrhujeme vypočítať si všetky výtvary, aby nedošlo k demotivácii žiakov tvoriť.

VEHODNOTENIE, ZÁVER HODINY:

Spočítame si body a urobíme konečné hodnotenie a vyhlásime víťazov. Víťazi sme ale všetci, pretože sme sa opäť naučili niečo nové.

Ak zostane priestor na konci hodiny, môžeme sa opýtať žiakov, ktorá uspávanka sa im najviac páčila.

2 PRÍLOHA MATERIÁLOV

⁵ Odporúčame kocku vyplniť kúsami handričky, papierom, alebo servítkami, aby bola jemne zaťažená.

Hajej, nynej, maličký

Hajej, nynej ma-lič-ký, má-ma kou-pi stře-vič-ky, a ta -ti-nek pá --- sek, za my-ši o - cá--- sek.

2. A stařenka čepičku,
za tu malou slepičku,
a dedoušek kabátek,
za slaměнку karlátek.

в ко - лы-вель тво - ю.

Poznámka: doslovný preklad Колыбельная песня / Uspávající píseň

Spi, mládenec, můj krásny, hajušky, haju.

Jasný mesiac tiško hľadá na kolisku.

о-бид-ва.

Poznámka: doslovný preklad Колосочка / Koliskova / Kolisočka

Hajaj, búvaj, můj synáček,

oeko urobí ti kolisočku,

aj šablíčku javorovú,

i konika hnedého,

mamka ušije košieľku,

hajaj, búvaj, můj synáček.

A - ja tu - ta - ja, zla - ta te - ča - ja, sre - br - na zib - ka, si - nek v nej spi.

Poznámka: doslovný preklad Aja tutaja / Hajaj, spinkaj

Hajaj, spinkaj, zlatušik, usni, v striebornej koliske synček už spi.